

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Συνοπτική έκθεση πεπραγμένων τοῦ ἔτους 1978

Τὸ π ρ ο σ ω π ι κ ὸ τοῦ Κέντρου τὸ ἀποτελοῦν: ὁ διευθυντὴς Λ. Βρανούσης (συντάκτης ἀπὸ τὸ 1956, διευθυντὴς ἀπὸ τὸ 1962), οἱ συντάκτες Γ. Παπαδημητρίου (ἀπὸ τὸ 1959), Δ. Σοφιανὸς (ἀπὸ τὸ 1966), Ἰωάννα Κόλια (ἀπὸ 27-2-1973), Κ. Λάππας (ἀπὸ 1-10-1974), Ἑλένη Ἀγγελομάτη-Τσουγκαράκη (ἀπὸ 28-12-1974), Πηνελόπη Παπαδοπούλου-Στάθη (ἀπὸ 29-7-1975) καὶ ἡ δακτυλογράφος Γεωργία Μποδιώτου-Δημητρακοπούλου (ἀπὸ 1-3-1960). Ἀπὸ τὶς προβλεπόμενες ὁκτὼ θέσεις συντακτῶν τοῦ Κέντρου παραμένουν κενεὲς οἱ δύο. Μὲ τὴν ἀποχώρηση τῶν ὠριμότερων στελεχῶν του (τοῦ Χρ. Πατρινέλη παλαιότερα, τοῦ Β. Σφυρόερα πέρυσι) τὸ Κέντρο ἀποδυναμώνεται αἰσθητά.

Στὰ πλαίσια τῶν προγραμματισμένων ἐργασιῶν τοῦ Κέντρου συνεχίστηκαν οἱ ἀποδελτιώσεις κειμένων καὶ πραγματειῶν, ἡ καταγραφή, ταξινόμηση καὶ εὑρετηρίαση τοῦ συγκομιζόμενου ὑλικοῦ, ἡ προεργασία γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ του ἀξιοποίηση, ἡ σύνταξη καὶ ἐκτύπωση δημοσιευμάτων, ὁ ἐμπλουτισμὸς τῶν συλλογῶν μὲ νέο ὑλικό, ἡ ἐνημέρωση τῆς βιβλιοθήκης κτλ.

I. Οἱ συστηματικὲς ἀποδελτιώσεις κειμένων καὶ πραγματειῶν πλούτισαν μὲ σημαντικὸ ἀριθμὸ δελτίων τὶς εἰδικὲς δελτιοθήκες τοῦ Κέντρου. Ἀποδελτιώθηκαν κυρίως ἔργα ἀναφερόμενα σὲ λογίους τῆς περιόδου 1453-1821, κατάλογοι Ἑλλήνων σπουδαστῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου Ρώμης, κ.ἄ.

II. Οἱ συλλογὲς τοῦ Κέντρου, καὶ ἰδιαίτερα τὸ φωτογραφικὸ ἀρχεῖο, πλουτίστηκαν μὲ νέο ὑλικό: Μικροταινίες (microfilms) καὶ φωτογραφίες χειρογράφων, ἱστορικῶν ἐγγράφων καὶ σπανίων ἐντύπων ἀπὸ διάφορες βιβλιοθήκες, ἰδίως μοναστηριακὲς καὶ ἐπαρχιακὲς (Μετέωρα, Μονὴ Δουσίκου, Ἁγιον Ὄρος, Κέρκυρα, Κεφαλληνία, Σκιάθος, Μυτιλήνη, Μονὴ Βουλκάνου κ.ἄ.), ἀπὸ ἰδιωτικὲς συλλογὲς (Λοβέρδου, Μάνου Χαριτάτου κ.ἄ.), καθὼς καὶ ἀπὸ βιβλιοθήκες ἢ ἀρχεῖα τοῦ Ἐξωτερικοῦ (Βενετία, Παλέρμο, Βουκουρέστι, Μόσχα, Λένινγκραντ κ.ἄ.).

Ἡ ἐπισήμανση τοῦ ὑλικοῦ ποὺ θὰ φωτογραφηθῇ κάθε φορὰ γίνεται ὕστερα ἀπὸ μακρὰ προεργασία καὶ ἀποβλέπει κυρίως στὴν ἀνίχνευση, διάσωση καὶ μελέτη κειμένων τῆς νεοελληνικῆς γραμματείας ποὺ παραμένουν ἀνέκδοτα ἢ καὶ ἐντελῶς ἄγνωστα.

Γιὰ κάθε χειρόγραφο πού προστίθεται στο φωτογραφικό ἀρχεῖο τοῦ Κέντρου συντάσσονται λεπτομερεῖς καταγραφές περιεχομένων (οἱ ὁποῖες συχνά προεκτείνονται σέ ποικίλα ἐρευνητικά θέματα: προσδιορισμός συγγραφέων, κωδικογράφων κτλ., ταυτίσεις κειμένων, συσχέτισή τους πρὸς ἄλλα χειρόγραφα ἢ ἐκδόσεις, ἐπισήμανση ἀνεκδότων κτλ.), ἐνῶ παράλληλα γίνονται ἐπίσης μεταγραφές καὶ δακτυλογραφήσεις ὠρισμένων κειμένων, γιὰ νὰ διευκολυνθῇ ἡ μελέτη τους καὶ ἡ ἐνδεχόμενη δημοσίευσή τους.— Παρόμοια ἐργασία γίνεται γιὰ τὸ ἀρχεῖο τοῦ ὕλικου (ἔγγραφα βυζαντινά, μεταβυζαντινά, τουρκικά, βλαχικά κ.ἄ.), καθὼς καὶ γιὰ τὰ σπάνια (ιδίως τὰ ἀβιβλιογράφητα) ἐντυπα.

Τὸ Ἀρχεῖο Οἰκονόμου (βλ. Ἐκθεση ἔτους 1975) ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἀντικείμενο μελέτης. Οἱ φάκελοι τῆς ἀλληλογραφίας, ἡ σημαντικώτερη ἐνότητα τοῦ Ἀρχείου (ἀριθμὸς ἐπιστολῶν 2300 περίπου), ἔχουν καταγραφῇ σὲ συστηματικοὺς καταλόγους (χρονολογία, ἀποστολεὺς, ἀποδέκτης καὶ σύντομη περίληψη τῆς κάθε ἐπιστολῆς). Οἱ κατάλογοι αὐτοὶ βρίσκονται στὸ τελευταῖο στάδιο ἐπεξεργασίας (δακτυλογράφηση, εὗρετηρίαση κλπ.) γιὰ τὴν δημοσίευσή τους.

Πολλὲς δυσχέρειες παρουσιάζει, ἀλλὰ ἄρχισε καὶ προχωρεῖ ἡ συστηματικὴ καταγραφὴ τῶν ἱστορικῶν ἐγγράφων πού ἔχουν φωτογραφηθῇ ἀπὸ τὰ Κρατικά Ἀρχεῖα τῆς Βιέννης (ἔγγραφα καταγραφέντα μέχρι σήμερα: 135, φωτογραφίες 650).

III. Ἀπὸ τίς ἐκδόσεις τοῦ Κέντρου (Ἐπετηρίς, Ἐφημερίς, Μετέωρα τόμ. Β', Ἀρχεῖον Ψαῶν τόμ. Β' κ.ἄ.) ἄλλες βρίσκονται στὴν ἀποπεράτωσή τους καὶ ἄλλες βραδυποροῦν γιὰ διαφόρους λόγους.

IV. Ὁμοειδῆ ἰδρύματα, Ἰνστιτοῦτα Ἐρευνῶν, Πανεπιστήμια κλπ., καθὼς καὶ εἰδικοὶ ἐπιστήμονες, ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπὸ τὸ Ἐξωτερικό, ἀποτάθηκαν καὶ ἐφέτος στὸ Κέντρο μας γιὰ ἐρευνητικά καὶ ἄλλα θέματα καὶ ἐξυπηρετήθηκαν κατὰ ποικίλους τρόπους. Μεταξὺ τῶν ἄλλων: τὸ Institut des Textes τῶν Παρισίων, τὸ Istituto di Studi Bizantini e Neoellenici τῆς Ρώμης, τὸ Aristoteles - Archiv τοῦ Βερολίνου, ὁ Β. Fonkίς ἀπὸ τὴ Μόσχα, ὁ Η. Bartikian (Ἑρεβάν, Σοβιετ. Ἀρμενίας), ὁ Κ. Π. Κύργης (Λευκωσία Κύπρου), ἡ καθηγ. Enrica Follieri τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ρώμης, ἡ Olga Cicanci τοῦ Institut d'Études du Sud-Est Européen τοῦ Βουκουρεστίου, ὁ καθηγ. Μ. Μανούσακας, διευθυντὴς τοῦ Ἑλλ. Ἰνστιτούτου τῆς Βενετίας, κ.π.ἄ.

V. Ἡ μέριμνα γιὰ τὴν ἐνημέρωση τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου εἶναι συνεχής. Τὰ εἰσαχθέντα ἐφέτος (ἀπὸ ἀγορές, ἀνταλλαγές ἢ δωρεές) βιβλία καὶ περιοδικὰ ἀνέρχονται σὲ 205 τόμους (ἀρ. βιβλίου εἰσαγωγῆς 6667 - 6871).

VI. Στὰ πλαίσια τῶν ἐργασιῶν τοῦ Κέντρου, ἀλλὰ καὶ πέρα ἀπὸ αὐτά, οἱ ἐπιστήμονες ποὺ ἀποτελοῦν τὸ προσωπικό του εἶχαν καὶ ἔχουν ἐπίσης τὶς ἰδιαιτέρως ἐπιδόσεις τους σὲ ποικίλους τομεῖς.

Ὁ Γ. Α. Παπαδημητρίου ἀσχολήθηκε καὶ ἀσχολεῖται μὲ τὴν κριτικὴ ἐπεξεργασία βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν κειμένων καὶ μὲ τὴ σύνταξη σχετικῶν μελετημάτων, ποὺ θὰ περιληφθοῦν στὴν Ἑπετηρίδα καὶ στὶς αὐτοτελεῖς ἐκδόσεις τοῦ Κέντρου. Ἐγκρατέστατος στὰ φιλολογικὰ θέματα, στὴν παλαιογραφία, στὴν κειμενολογία καὶ στὴν ἐκδοτικὴ, παρέχει στοὺς συναδέλφους του καὶ σὲ ἄλλους ἐπιστήμονες ποὺ προσφεύγουν στὸ Κέντρο μας, ἡμεδαποὺς καὶ ἀλλοδαποὺς, πολύτιμες ὑποδείξεις. — Μεταξὺ ἄλλων, ἀσχολήθηκε μὲ τὸ Τυπικὸν τῆς ἐν Κων/πόλει Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, ποὺ τὸ κείμενό του σώζεται στὸ Ἀρχεῖο Οἰκονόμου (φάκ. XXII, ἀρ. 5), ἀντιγραμμένο ἀπὸ κώδικα τῆς Μονῆς Μεγ. Σπηλαίου (τοῦ IB' αἰ.), ὁ ὁποῖος κήκε τὸ 1934 (πρβλ. Ν. Βέη, Κατάλ. χ/φων Μεγ. Σπηλαίου, ἀρ. 26). Ἡ μελέτη τοῦ χειρογράφου ἔγινε σὲ συσχετισμὸ μὲ τὴν πρόσφατη ἔκδοση τοῦ κειμένου (REB 32, 1974, σ. 1 - 145).

Ὁ Δ. Σοφιανός, ἐπεξεργαζόμενος τὸ ὕλικὸ ποὺ ἔχει συγκομισθῇ ἀπὸ τὶς ἐρευνητικὲς ἀποστολὲς τοῦ Κέντρου στὰ Μετέωρα, στὴ Μονὴ Δουσίκου, στὸ Ἅγιον Ὄρος κ. ἄ., ἔχει ἐτοιμοπαράδοτες γιὰ τὴν Ἑπετηρίδα τοῦ Κέντρου τρεῖς ἐργασίες καὶ ἐτοιμάζει σειρὰ ἄλλων: Χρονολογικὲς καὶ ἄλλες ἐξακριβώσεις γύρω ἀπὸ τὸν ἅγιο Βησσαρίωνα καὶ ἄλλους μητροπολίτες τῆς Λάρισας, ἀνέκδοτα σχετικὰ κείμενα τοῦ Παχωμίου Ρουσάνου καὶ τοῦ Ἀναστασίου Γορδίου (ἀπὸ χ/φα Δουσίκου, Μαρκιανῆς, ΕΒΕ καὶ ΓΑΚ), ἱστορικὰ τῆς Μονῆς Δουσίκου, ἀνέκδοτα ἀγιολογικὰ κείμενα (Μιχαὴλ ἐξ Ἀγράφων, ἁγ. Ἀχιλλίου Λαρίσης, δόσιου Λουκᾶ Στειριώτου) κ. ἄ. Ἐχει ἐτοιμάσει ἐπίσης γιὰ τὴν Ἑπετηρίδα Κυκλαδικῶν Μελετῶν πολυσέλιδη ἐργασία γιὰ τὴν οἰκογένεια Παξιμάδη ἀπὸ τὴν Τήνο (ἀρχειακὸ ὕλικὸ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Κοινότητα τῆς Τεργέστης κ. ἄ.).

Ἡ Ἰωάννα Κόλια, παρουσίασε κατὰ τὸ λήγον ἔτος δύο δημοσιεύματα. Τὸ ἓνα, μὲ τίτλο «Τὰ χειρόγραφα τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου Περιστεριώτη», τυπώθηκε σὸν τιμητικὸ τόμο τοῦ καθηγ. Λ. Πολίτη, ποὺ κυκλοφορεῖ προσεχῶς. Τὸ ἄλλο, μὲ τίτλο «Ὁ Σεβαστὸς Κυμινήτης καὶ ἡ ἕδρευση τοῦ

Φροντιστηρίου της Τραπεζούντας», δημοσιεύεται στο περ. Ἑλληνικά 30 (1977/8) σ. 280-306.— Προσκλήθηκε καὶ ἔλαβε μέρος (μὲ δικές της δαπάνες) στὸ ἐπιστημονικὸ Συμπόσιο ποὺ εἶχε ὀργανωθῇ στὸ Birmingham (17-23 Μαρτ. 1978) μὲ θέμα The Byzantine Black Sea, ὅπου παρουσίασε καὶ ἀνακοίνωση μὲ τίτλο Bibliothèques et manuscrits de Trébizonde (τὰ Πρακτικὰ τοῦ Συμποσίου θὰ ἐκδοθοῦν στὸ «Ἀρχεῖον Πόντου»).— Στὴ διάρκεια τῆς κανονικῆς ἀδείας της πραγματοποιοῖσε ἐρευνητικὴ ἀποστολὴ στὶς βιβλιοθῆκες τῆς Βέροιας καὶ τῆς Νάουσας γιὰ λογαριασμὸ τοῦ Μορφωτικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἑθνικῆς Τράπεζας, συνοδευόμενὴ καὶ ἀπὸ εἰδικὸ φωτογράφο γιὰ τὴν μικροφωτογράφηση τῶν ἐκεί χειρογράφων (21-23 Ἰουνίου). Ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τῶν σωζομένων χειρογράφων σὲ συσχετισμὸ μὲ τοὺς δημοσιευμένους καταλόγους (Λ. Πολίτη καὶ Ἀ. Σιγάλα) προέκυψαν ἐνδιαφέρουσες διαπιστώσεις, ἰδιαίτερα γιὰ τὰ χειρόγραφα τῆς Νάουσας, ποὺ προέρχονται ἀπὸ βιβλιοθῆκες τοῦ Πόντου.— Παράλληλα, ἐπωμίσθη καὶ ἐπωμίζεται πολλὲς φροντίδες σχετικὲς μὲ τὴν Association Internationale des Études Byzantines (Σύνοδος τῆς Association στὴν Ἀθήνα τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1978, ἐκτύπωση τοῦ Bulletin κ.π.ᾶ.).

Ὁ Κ. Λάππας, ἐπεξεργαζόμενος σχετικὸ χειρόγραφο ποὺ σώζεται στὸ Ἀρχεῖο Οἰκονόμου (φάκ. XII), ἐτοιμάζει ἐργασία γιὰ τὸ «Κιτιορικὸν» τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, τὴ χειρόγραφη παράδοση, τὴν ἐκδόσὴ του ἀπὸ τὸν Κ. Οἰκονόμο τὸν ἐξ Οἰκονόμων, κτλ. Ἡ ἐρευνα προεκτείνεται καὶ σὲ ἄλλα πρόσωπα καὶ θέματα τῆς ἐποχῆς (Θεόκλητος Φαρμακίδης, Ἀγαθάγγελος Καισαρείας — ἀρχεῖακὸ ὑλικὸ ἀπὸ τὴν Τεργέστη, τὰ ΓΑΚ καὶ τὴν ΕΒΕ).— Στὴ διάρκεια τῆς κανονικῆς ἀδείας του πραγματοποιοῖσε ἐρευνητικὴ ἀποστολὴ στὴν Πάτρα (26-30 Ἰουνίου), ὅπου εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσῃ ἀπὸ κοντὰ τὸ περιεχόμενον τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης, τοὺς φακέλους τῶν Ἀρχείων της, τὸ Μουσεῖο Τύπου, τὸ Ἀρχεῖο τῆς οἰκογένειας Χαιρέτη κ.ᾶ., νὰ ἐντοπίσῃ, νὰ μεταγράψῃ ἢ νὰ φωτοτυπῇ χρήσιμο ὑλικὸ γιὰ τὰ ἱστοριοφιλογικὰ θέματα ποὺ τὸν ἀπασχολοῦν.— Ἀνήκει στὴ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ περιοδικοῦ «Μνήμων» καὶ στὴν ὁμάδα ποὺ καταρτίζει τὴν «Ἱστορικὴ βιβλιογραφία τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ», παράρτημα τῶν ἐτήσιων τόμων τοῦ ἴδιου περιοδικοῦ.

Ἡ Ἑλένη Ἀγγελομάτη-Τσουγκαράκη δημοσίευσε στὸ περιοδ. «Μνήμων» (τ. 6, σ. 75-114) «Ἀνέκδοτες ἐπιστολὰς τοῦ Μιχαήλ Οἰκονόμου καὶ τοῦ Θεόκλητου Φαρμακίδη». Βρῆκε, μετέγραψε καὶ ἐτοιμάζει γιὰ ἐκδοσὴ τὸ «Κιτιορικὸν» τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τῆς Σκύρου (1608-1840). Βρῆκε ἐπίσης,

μετέγραψε καὶ ἐτοιμάζει γιὰ ἔκδοση τὸ ἀπομνημόνευμα ἑνὸς ἀγωνιστῆ τοῦ Εἰκονιένου, τοῦ Ἰωάννη Σταυριανοῦ. Μελετᾷ καὶ ἀποδελτιώνει τὸν Ἀγγλο περιηγητὴ W. M. Leake. Διερεύνησε τὰ σχετικὰ μὲ τὸ ἱστορικὸ ἀφήγημα τοῦ Thomas Hope «Anastasius» καὶ οἱ πρῶτες διαπιστώσεις της δείχνουν ὅτι τὸ θέμα ἔχει καὶ ἄλλες προεκτάσεις, πέρα ἀπ' ὅσα συγκέντρωσε στὴν εἰδικὴ μονογραφία του ὁ S. Baumgarten (*Le crépuscule néoclassique, Thomas Hope*, Παρίσι 1958).— Στὴ διάρκεια τῆς κανονικῆς ἀδείας της ἐπισκέφθηκε τὴ Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη Ἀνδρου, ὅπου γνώρισε ἀπὸ κοντὰ τὸ περιεχόμενό της (συλλογὲς Θεοφ. Καΐρη, Δ. Πασχάλη καὶ Μ. Μπίστη) καὶ τὸ τοπικὸ Ἀρχεῖο, ἐπισήμανε ἀβιβλιογράφητα ἔντυπα, κλπ.

Ἡ Πηνελόπη Στάθου ἀσχολεῖται μὲ τὸν γνωστὸ λόγιό καὶ πατριάρχη Ἱεροσολύμων Χρῦσανθο Νοταρᾶ. Ἀποδελτιώνει τὶς ἐπιστολές του καὶ ἄλλα κείμενα, δημοσιευμένα καὶ ἀνέκδοτα. Ἔχει μεταγράψει, σχολιάζει καὶ ἐτοιμάζει γιὰ ἔκδοση ἓνα αὐτόγραφο «ὁδοιπορικόν» του (1720-1725). Γιὰ τὸ Δ' Διεθνὲς Συνέδριο Σπουδῶν ΝΑ Εὐρώπης, πὺλ θὰ συνέλθῃ στὴν Ἀγκυρὰ τὸ φθινόπωρο τοῦ 1979, ἐτοιμάζει ἀνακοίνωση (κατέθεσε ἡδὴ περίληψη) μὲ θέμα *Les collectes faites par les moines du Saint Sépulcre dans les villes de l'Asie Mineure*, ὅπου παρουσιάζει δέκα «κατάστιχα» ἁγιοταφιτῶν μοναχῶν ἀπὸ περιοδεῖς τους στοὺς χριστιανικοὺς πληθυσμοὺς Βιθυνίας, Σμύρνης καὶ Πόντου. Ἀπὸ τὸ 1976 διδάσκει τουρκικὰ στὸ Κέντρον Σπουδῶν ΝΑ Εὐρώπης.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Κέντρου Λ. Βρανούσης ἔχει τὴ γενικὴ ἐπιμέλεια τῶν περιοδικῶν καὶ τῶν αὐτοτελῶν δημοσιευμάτων τοῦ Κέντρου, στὰ ὁποῖα τυπώνονται διάφορες ἐργασίες του.— Ἐτοιμάζει γιὰ ἔκδοση ἱστορικὴ καὶ γραμματολογικὴ ἐργασία μὲ θέμα «Τὸ ἑλληνικὸ βιβλίον στὴν ἱστορικὴ του διαδρομὴ, 1476-1821».— Στὴ διάρκεια τοῦ τρέχοντος ἔτους κυκλοφόρησαν, τυπωμένα στοὺς ἀντίστοιχους τόμους Πρακτικῶν, τὰ κείμενα τριῶν ἐργασιῶν πὺλ εἶχε παρουσιάσει σὲ διεθνή Συνέδρια: α' *Les imprimeries vénitienes et les premiers livres grecs* (στὸν τόμο Venezia centro di mediazione tra Oriente e Occidente, Atti del II Convegno Internazionale di Storia della Civiltà Veneziana, II, σελ. 509-519).— β' *Les Grecs de Constantinople et la vie intellectuelle à l'âge des drogmans* (στὸν τόμο Istanbul à la jonction des cultures... aux XVIe - XIXe siècles, σελ. 133 — 142).— γ' *Les «Conseils» attribués au Prince Neagoe (1512-1521) et le manuscrit autographe de leur auteur grec*

(στὰ Actes du IIe Congrès internat. d'Etudes du Sud-Est Européen, τόμ. III, σελ. 377-388).

Εἶχε τὴν τιμὴ νὰ προσκληθῇ καὶ ἔλαβε μέρος σὲ διεθνὲς ἐπιστημονικὸ Συμπόσιο, ποὺ ὀργάνωσε ἡ Association internationale des Études du Sud-Est Européen σὲ συνεργασία μὲ τὸ Βαλκανικὸ καὶ τὸ Βυζαντινολογικὸ τμήμα τοῦ Ἱστορικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τῆς ΕΣΣΔ, μὲ θέμα *La continuité de la tradition byzantine dans le monde slave et balkanique* (Μόσχα - Κίεβο, 23-28 Ἰαν. 1978), ὅπου παρουσίασε καὶ ἐπιστημονικὴ ἀνακοίνωση μὲ τίτλο: *Les oracles et les prophéties dans le monde post-byzantin. Recherches sur la diffusion et l'iconographie d'une littérature apocryphe.*— Κατὰ τὴν ἐκεῖ παραμονή του — τὴν ὁποία παρέτεινε (μὲ δικές του δαπάνες) κατὰ μία ἐπὶ πλέον ἑβδομάδα (29 Ἰαν. - 4 Φεβρ.) — εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσῃ ἀπὸ κοντά, στὴ Μόσχα, στὸ Κίεβο καὶ στὸ Λένινγκραντ, ἐπιστημονικὰ ἱδρύματα καὶ εἰδικοὺς ἐπιστήμονες, μουσειακὲς συλλογὲς καὶ μνημεῖα, βιβλιοθῆκες καὶ ἀρχεῖα, νὰ κατατοπισθῇ σὲ ποικίλα θέματα καὶ νὰ ἐπισημάνῃ σημαντικώτατο ὕλικὸ (χειρόγραφα, ἔγγραφα κ. ἄ.), ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐπέτυχε νὰ ἀποκτήσῃ (ἢ περιμένει νὰ τοῦ σταλοῦν) ἑκατοντάδες σελίδες σὲ φωτοτυπίες ἢ μικροφίλμς.— Ἐνδεικτικὰ μνημονεύονται τὰ ἀκόλουθα: Ἀπὸ τὰ Ἀρχεῖα τῆς Μόσχας: φωτοτυπίες ἔγγράφων ἀναφερομένων στὴ σύλληψη τοῦ Ρήγα. Ἀπὸ βιβλιοθῆκες τῆς Μόσχας: ἀνέκδοτο ἔργο τοῦ Εὐγένιου Βούλγαρη, αὐτόγραφο, κ. ἄ. Στὸ Λένινγκραντ, στὸ Μουσεῖο τοῦ Ermitage, σημαντικὸ εὔρημα σχετικὸ μὲ τὰ εἰκονογραφικὰ πρότυπα τῶν χαλκογραφιῶν ποὺ τύπωσε ὁ Ρήγας.— Πολλὰ ἀπέδωσε μιὰ πρώτη ἔρευνα στὶς Βιβλιοθῆκες τοῦ Λένινγκραντ. Στὴν παλιὰ Αὐτοκρατορικὴ Βιβλιοθήκη εἶχε περιέλθει (τὸ 1883) καὶ ἡ συλλογὴ τοῦ Πορφυρίου Uspensky, ὅπου καὶ σημαντικὰ χειρόγραφα προερχόμενα ἀπὸ τὰ Μετέωρα (μὲ τὰ ὁποῖα, ὅπως εἶναι γνωστό, ἰδιαίτερα ἀσχολεῖται τὸ Κέντρο μας). Κατέχουμε ἤδη σὲ μικροφίλμ τοὺς κώδικες Petrop. gr. 250 καὶ 251. Ἀπὸ τὰ ἄλλα χειρόγραφα ποὺ ἐπισημάνθηκαν (καὶ ἀναμένονται σὲ μικροφίλμ) ἀξίζει ἰδιαίτερα νὰ σημειωθοῦν δύο ἀνέκδοτα φιλοσοφικὰ συγγράμματα τοῦ Ἀθανασίου Ψαλίδου, ἄγνωστα καὶ ἀταύτιστα μέχρι σήμερα (στοὺς καταλόγους καὶ στὰ δελτία τῆς Βιβλιοθήκης ὁ συγγραφέας ἔχει περασθῇ ὡς Dalida!). Τέλος, ἀπὸ τὸ Κίεβο, ὅπου φυλάσσονται 300 περίπου ἑλληνικὰ χειρόγραφα, ἄγνωστα σχεδὸν στὴν ἔρευνα, ὑπάρχουν ἐλπίδες ν' ἀποκτήσουμε πολλὰ καὶ ἐνδιαφέροντα.